

Andris Dzenītis

DAUKA

opera
2 cēlienos

pēc Sudrabu Edžus stāsta *Dullais Dauka* motīviem
libreta autors Kārlis Vērdiņš

2007 – 2009
(jūlijs – decembris)

Darbojošās personas:

Dauka, puika, taču vienlīdz iespējams – pieaudzis vīrietis, kuru piepeši pārņēmusi vēlme izzināt pasauli	baritons
Žaunu Made, viņa māte, zvejnieka atraitne	mecosoprāns
Mades brālis, Daukas aizbildnis	baritons
Zvejnieks Zvīnis, kaimiņš	tenors
Andža tēvs, zvejnieks	bass
Klibais skolotājs	tenors
Mācītājs	bass
Meitenīte, baronese fon Šternfunkel	soprāns
Guvernante	soprāns
Ģimnāzijas skolotājs	tenors
Ernests, uzcītīgs skolnieks	zēna balss
Pagastskolas un ģimnāzijas skolēni	zēnu koris
Baznīcēni	zēnu koris

Operas uzbūve un darbojošos personu sadalījums ainās (parādīšanās kārtībā):

1.CĒLIENS

1.Aina. Mājas

Dauka
Žaunu Made (Daukas māte)

2.Aina. Jūrā

Dauka
Andža tēvs
Žaunu Made (Daukas māte)
Zvīnis
Mades brālis, Daukas aizbildnis (aizbildnis)

3.Aina. Pagastskola

Klibais skolotājs (skolotājs)
Pagastskolas skolēni
Dauka

4.Aina. Baznīcā

Baznīcēni
Mācītājs
Dauka
Žaunu Made (Daukas māte)

2.CĒLIENS

5.Aina. Ganos

Meitenīte, baronese fon Šternfunkel (meitenīte)
Dauka
Guvernante

6.Aina. Augstā skola

Ģimnāzijas skolotājs
Dauka
Ģimnāzijas skolēni
Ernests

7.Aina. Mājas

Žaunu Made (Daukas māte)
Mades brālis, Daukas aizbildnis (aizbildnis)
Zvīnis
Dauka

8.Aina. Dauka pie jūras. Fināls un postlūdija

Zēnu koris (balsis) aiz skatuves
Dauka
Zēna balss solo

Īss satura pārskats

1. *Mājās (rudens)*. Daukas saruna ar māti par to, ka zeme ir apaļa. Viņš klusībā apņemas to izpētīt.
2. *Uz jūras*. Dauka brauc ar laivu, uznāk nakts. Satiek Andža tēvu, kurš izstāsta pasaku par ķēniņa dēlu. Atgriežoties krastā sagaida Māte, Aizbildnis, Zvīnis un soda Dauku par laivas zagšanu.
3. *Pagastskola (ziema)*. Klibais skolotājs māca bērniem burtus. Daukas jautājumi izsauc izsmieklus un sodu. Dauka aizbēg mājās un izsaka Mātei vēlēšanos iet uz baznīcu.
4. *Baznīca*. Dievkalpojuma laikā Mācītājs Daukam stāsta, ka Dievs liek zemei griezties ap sauli.
5. *Ganos (vasara)*. Dauka satiek smalko meiteni – baronesi fon Šternfunkel, bet viņai aizliegts runāt ar kalpiem. Daukā pamostas pirmās mīlestības jūtas.
6. *Ģimnāzija*. Skolotājs rāda Daukam, kā Zeme griežas ap Sauli.
7. *Mājās (ziema)*. Māte, Aizbildnis, Zvīnis sagaida Dauku no mācībām pie skrodera. Viņi priecājas par Daukas atnestajām apakšbiksēm, pareģodami viņam apakšbikšu šuvēja nākotni, bet atsakās sūtīt Dauku augstās skolās. Dauka nemanīts nozūd.
8. *Uz jūras*. Dauka izskrien uz jūras ledus. Viņa vienīgā vēlēšanās ir ieraudzīt vietu, kur jūra tiekas ar zemi. Viņš aiziet pa ledu.

Piezīmes

Dauka ir neparasti apdāvināts un zinātkārs nabadzīgu zvejnieku bērns (8 gadi, bet vecumam nav nozīmes), kuram stāsta darbības laikā rodas arvien lielāka interese par patiesības izziņāšanu (to simbolizē horizonts). Stāsta sākumā tie ir tikai nevainīgi bērna jautājumi, bet beigās tā jau ir izmisīga apsēstība, vēlme izrauties no savas vides šaurības un iepriekšnoletības.

Viņa dzīvē ir trīs svarīgi brīži, kad viņam rodas iespēja ieskatīties dzīves noslēpumos:
pirmā reize atspoguļo mitoloģisko pasaules uztveri (kad Andža tēvs viņam stāsta pasaku par ķēniņdēlu),
otrā reize atspoguļo reliģisko pasaules uztveri (kad mācītājs viņam stāsta par Dieva varu, kas liek griezties pasaulei),
trešā reize atspoguļo zinātnisko pasaules uztveri (kad ģimnāzijas skolotājs viņam rāda Zemes un Saules modeļus).
Katra reize ir kvalitatīvi augstāka pakāpe viņa attīstībā, Daukam šķiet, ka viņš pamazām tuvojas savam mērķim — patiesības izziņāšanai.
Cita veida svarīga pieredze ir viņa pirmās mīlestības jūtas pret Meitenīti, kas arī paliek nesasniedzama kā sapnis.

Pārējā laikā viņš dzīvo ikdienišķajā, profānajā pasaulē, un citiem tās iemītniekiem viņa vēlēšanās šķiet muļķīgas, tāpēc viņu sauc par Dullo.

Izšķirošais solis, kas pamudina viņu aiziet jūrā pavisam, ir mājinieku sajūsma par pašūtajām apakšbiksēm — viņu acīs Dauka beidzot ir paveicis ko vērtīgu, un viņi paziņo, ka Dauku gaida apakšbikšu šuvēja karjera, kas nodrošinās viņa mūžu. Dauka atbild, ka viņš nešūs apakšbikses, bet grib, lai viņu sūta augstās skolās. Šo ideju visi, protams, noraida (tā vietā Aizbildnis un Zvīnis, piemēram, varētu uzvilkt kājās apakšbikses un dejojot aiz prieka).

LIBERETS

PIRMAIS CĒLIENS

1. aina. Mājas.

DAUKA (viens):
man patīk uz jūru skatīties
un brist viņā labi tālu
kaut spētu reiz izbrist līdz vietai
kur debesis nolaižas jūrā
kur saule vakaros aiziet
kur nozūd zvejnieku laivas
bet ļaudis runā — tā vieta
vienmēr paliekot tālu

Dauka un Māte. Māte strādā kādu darbu (lāpa tīklus, taisa ēst u.t.t.)

DAUKA:
kāpēc debesu līkā svītra
vienmēr kustas uz priekšu?

MĀTE:
tā ir acu apmānīšana —
izliekas notiekam tā
bet patiesībā ir gluži otrādi
tā dara acu apmānītāji

DAUKA:
kas tas ir — acu apmānītāji?

MĀTE (*apmulsusi*):
acu apmānītāji apmāna acis
un taisa dažādus stiķus

DAUKA:
es zinu!
Plekstes Pičs arī taisa dažādus stiķus
ka jāsmejas krītot pie zemes
vai tas arī māk apmānīt acis?

MĀTE (*pārliecinoši*):
ko tas plerkšķis var apmānīt!
acu apmānītājs ēd degošas pakulas
bet nav tam ne uguns ne pakulu
bet maize vai gaļa

DAUKA (*sajūsmināts*):
tas jau ir burvis! tas jau ir burvis!
burvis var katlā izvārtīt bērnu
burvis bērnu nobur par sivēnu
tā viņam velna māksla!
vecā Asaciene tā stāstīja man
(*nopietni*) māt
kas man apmāna acis kad skatos uz jūru?

MĀTE (*nopietni*):
mācītājs baznīcā teica
tā neesot grēcīga apmānīšana
(*nevaļīgi*) vai tad es atminos vai tad es zinu
ko es zinu par tādām lietām
liec mani mierā! (*grib iet projām*)

DAUKA (*attur viņu*):
māt
vai acu apmānīšana nāk no Dieva?

MĀTE (*apmulsusi*):
no Dieva no Dieva
kā tad ka no Dieva

DAUKA:
māt

vai Dievs arī melo?

MĀTE (*dusmīga*):
Dievs?! ko tu man mels!
nemelo Dievs nekad
Dieviņš neviena nav apmānījis
ziemā tu iesi skolā
skolā tev mācīs cik Dievs ir labs (*grib iet projām*)

DAUKA (*attur Māti*):
ziemā es iešu skolā?

MĀTE:
iesi gan
citādi būsi kā slotas kāts
tur tev iemācīs rakstīt un lasīt

DAUKA:
ko vēl tur māca?

MĀTE:
tur māca ka zeme ir apaļa tā kā lode

DAUKA (*izsmējīgi*):
zeme apaļa! zeme apaļa!
tās gan ir blēņas! tās gan ir blēņas!
tad jau mēs visi nokristu nost

MĀTE:
es jau arī saku to pašu
ko tad es zinu par tādām lietām

DAUKA (*nopietni*):
māt
vai skolā māca apmānīt acis?

MĀTE (*dusmīga*):
ak tu muļķis! ko tu man mels!
nav man tā laika
nav man tā prāta
kā es tev varu to visu pateikt!
ko tad es zinu par tādām lietām
liec mani mierā!
cūkas ganīt tev jāiet! (*aizsteidzas*)

DAUKA:
es gribu aiziet uz debesu velvi
kur viņa nolaižas jūrā
tur vajaga notikt brīnuma lietām
to katram muļķim jāsaprot
bet kur lai es ņemu laivu? (*aizskrien uz otru pusi*)

2. aina. Jūrā

DAUKA (*airē laivā*):
rasi līdz ar sauli aizklūs līdz līkajai strīpai!
(*apstājas*) ko tās kaijas te lido un vēdina spārnus?
kaut viņas varētu pastāstīt man kaut ko
varbūt tās lidojušas aiz līkās strīpas
kaut varētu pastāstīt kādus tur brīnumus rāda
(*miegaini*)
varbūt kaijām tur bērni?
(*aizmieg*)

Dauka guļ laivā. Debesis satumst.

DAUKA (*pietrūkstas laivā sēdus*):
kur ta nu esmu?
uz jūras!
jau nakts
atpakaļ jātiek
uz kuru pusi lai brauc?
kā būtu ja nakti pārgulētu uz jūras?

Atskan airu šļaksti. Dauka saausās.

BALSS: ēj!

Dauka cenšas airēt projām, bet neizdodas aizbēgt

BALSS: ēj!

Parādās Andža tēvs laivā.

ANDŽA TĒVS:

ēj! tas jau Dauka!
ko tu dari uz jūras?

(Dauka neatbild)

tā taču Zvīņa laiva!

(Dauka pamā)

nebūs tak noslīcis?

(Dauka purina galvu)

paņēmi pats uz savu roku?

(Dauka pamā)

tad gan tu dabūsi sukas no mātes

airē man līdz!

(Dauka un Andža tēvs sāk blakus airēt mājup)

ANDŽA TĒVS:

kas tevi dzina naktī jūrā?

kur ta' nu gribēji braukt?

DAUKA:

tur kur debesis savienojas ar zemi

ANDŽA TĒVS:

vari braukt visu mūžu un nesasniesi nekad

DAUKA:

to tu man nestāsti! tā tas nav!

ANDŽA TĒVS:

gan piedzīvosi ka man ir taisnība

DAUKA:

kad ziemā uz jūras būs ledus tad aizskriešu kājām

ANDŽA TĒVS:

pateikšu mātei tad dabūsi žagarus

DAUKA:

labāk aizved mani līdz debesu malai!

ANDŽA TĒVS:

tu gribi zināt par daudz

vai pasaku zini par ķēniņa dēlu?

Andža tēvs sāk stāstīt, un ainava mainās no reālas uz nereālu.

ANDŽA TĒVS:

bija reiz ķēniņa dēls

netrūka tam nenieka —

dzīvoja zelta pilī kam logi no dimanta

izceļojās pa visām zemēm

izbraukāja pa upēm un jūrām

pēdīgi visu redzējis bija

un dzirdējis bija

nepatika tam savā pilī

nepatika vairs ēnainā dārzā

gāja pa pasauli

mājās pārnāca apnicis viņš un vārgs

sanāca dakteri zāļoja šā un tā

bet ķēniņa dēls tikai tuvāk un tuvāk nāvei

te pēkšņi atnāk viens vecis skrandās

lai laiž to runāt ar ķēniņu

nez kādā tur zemē ir kalns

un kalna galā ir mežs

kas nokļūstot tajā mežā

tas vesels no slimības top

aizgāja ķēniņa dēls nu meklēt to kalnu

atrada kāpa un kāpa bet netika tuvāk

atskatījās un gandrīz jau nokrita lejā

tad kāpa un kāpa un bija jau atkal tas vesels

apsēdās atpūsties — te viņam priekšā skrandainais vecis
saka lai ejot uz mājām jo tagad jau vesels
bet princis grib aiziet līdz mežam kas kalna galā
jo tur kaut kam vajaga slēpties ko redzējis nav neviens

un princis gājis un nokļuvis mežā
un redzējis kailu sievieti
ne jauka tā bija ne nejauka — kaila un veca

tā bija tā kailā patiesība
tā bija tā kailā patiesība
ko princis satika mežā

no tās dienas princim viss apriebies
tad viņš lēca no torņa un nositās

Nereālā ainava mainās atpakaļ uz reālo.

DAUKA:
kāpēc viņš nositās?

ANDŽA TĒVS:
tāpēc ka nebijis vērts šai pasaulē dzīvot
tā tikai pasaka
taču atceries to —
nav labi kad visu grib zināt

*Dauka nokļūst līdz krastam. Tur stāv Māte, Zvīnis un Aizbildnis.
Dauka izkāpj no laivas. Māte iecērt Daukam pļauku.*

ZVĪNIS:
zaglis! tu laivu zaglis!

AIZBILDNIS:
zaglis!

ZVĪNIS:
tevis dēļ lai te stāvu es visu dienu!

AIZBILDNIS:
visu dienu!

ZVĪNIS:
cilvēks par savu mantu vairs nevar būt drošs!

AIZBILDNIS:
nevar būt drošs!

ZVĪNIS:
ja māte priekš tevis žagarus taupa tad aizbildnis netaupīs!

AIZBILDNIS:
netaupīs! netaupīs!

Aizbildnis Dauku nogāž guļus un per.

ZVĪNIS:
tādam āda pār acīm jāvelk!
tādam tik vieta Sibīrijā!
tāds tev var aizbraukt zirgu no kroga!
tāds tev var izvest zirgu no staļļa!
tādam āda pār acīm jāvelk!
atnesu žagarus veselu klēpi!

AIZBILDNIS:
nāc kaimiņ tu arī!
te vajag divu
tā kā pie vepra kaušanas (*smejas*)

ZVĪNIS (*paķer žagarus un per Dauku*):
tā jāper blēžus! tā jāper blēžus!
pāries tev griba uz citu laivām!
tagad vari būt mierīga māt

viens zirgu zaglis būs mazāk!

AIZBILDNIS:
mierīga! mierīga!

Aizbildnis un Zvīnis aiziet.

MĀTE (*pieskrien klāt guļošajam Daukam*):
ak tas Zvīnis!
ak tas zvērs!
 kaut tik nebūtu puiku nositis!
Zvīnis tak vienmēr ņēma no nelaiķa vīra tīklus
 kaut tik nebūtu nositis!

3. aina. Pagastskola

Klibais skolotājs māca bērnus.

SKOLOTĀJS:
ņemiet nu rokā tāpeles!

SKOLNIEKI:
ēst! ēst! gribas ēst!

SKOLOTĀJS:
klusu sivēni! skatāt uz mani!
atminat ko es jums vakar mācīju?
redziet — tas ir Ā!

SKOLNIEKI:
Ā! Ā! Ā!

SKOLOTĀJS:
tas izskatās tā kā piedzēries streipuļo
Ā!

SKOLNIEKI:
Ā! Ā! Ā!

SKOLOTĀJS (*skatītājiem*):
sauksim nu visi kopā — Ā!

SKOLNIEKI:
Ā! Ā! Ā!
Dauka kārtējo reizi nokavējies ienāk no āra, steidzas uz savu solu.

DAUKA:
labdien cienījams skolas kungs!

SKOLOTĀJS:
ko slaieties apkārt kad citi jau mācās?
vai māte man nelika atnest nekā?
Zivastes puika aizvakar atnesa
plekstes — veselu kuli!
ko stāvi?

DAUKA:
vai zeme ir apaļa tā kā lode?

Bērni klusums. Tad skolnieki sāk smieties un dauzīties.

SKOLOTĀJS:
ak tu gudrinieks! ak tu razbainieks!
tu man vēl dabūsi stīrnas kāju!
eita nu vietā! gudrinieks tāds! (*Paņem Dauku aiz auss un aizgrūž uz vietu.*)

SKOLNIEKI:
Dullais Dauka! Dullais Dauka!
tas jau paņēma svešu laivu
gribēja aizbraukt līdz debess malai
tā jau tie dullie dara!

SKOLOTĀJS (*paņem lielu grāmatu*):
mierā lopi! klausieties manī!

klausies tu Dauka labi cieši!
neba tu viens tas gudrinieks:

„zeme ir apaļa tā kā lode
viņa griežas ap sevi un sauli”
tā tajā grāmatā rakstīts stāv!

DAUKA:
meli! meli! tie tak ir meli!

SKOLOTĀJS:
kas tev ir meli? kur tev ir meli?

DAUKA:
meli ka zeme griežas ap sauli!
es pats ar savām acīm redzu
ka zeme mierā stāv
bet saule pati pār zemi iet
ja nu zeme patiesi grieztos
mēs nokristu zemē kā zvirbulēni no jumta!

SKOLOTĀJS:
ak tu gudrinieks! ak tu razbainieks!
nu tu man dabūsi stirnas kāju!
uz sola! uz sola!

Skolnieki sagrābj Dauku un nogulda uz sola. Skolotājs per Dauku ar stirnas kāju. Valda neapprakstāma jautrība.

SKOLOTĀJS:
tici nelieti tici!

SKOLĒNU MARŠS:
Dullais Dauka! Dullais Dauka!
visi ļaudis tā vien saukā
skrien pa karstumu un salu
skatīties uz debess malu

SKOLOTĀJS:
tici nelieti tici!

Pēršana pabeigta.

SKOLOTĀJS:
pazūdi projām no manām acīm!
prom uz virtuvi tupeņus kasīt!
netraucē citiem mācīties lasīt!

Dauka nopērts aizklibo projām. Skolēni vēl joprojām satrakojušies.

SKOLĒNI:
Dullais Dauka! Dullais Dauka!

SKOLOTĀJS:
mierā veprī! klausieties manī!
skatieties ko es jums šodien mācu
ņemiet nu rokā tāpeles
skatieties — tas ir Bē!

SKOLNIEKI:
Bē! Bē! Bē!

SKOLOTĀJS:
tas izskatās tā kā kliņģeris
Bē!

SKOLNIEKI
kliņģeris kliņģeris
kas tas ir — kliņģeris?

SKOLOTĀJS:
neesat kliņģeri redzējuši?
mulži kas mulži nudien!
tad ziniet — kliņģeris izskatās tā kā Bē!

SKOLNIEKI:

Bē! Bē! Bē!

SKOLOTĀJS (*skatītājiem*):
sauksim nu visi kopā — Bē!

SKOLNIEKI:
Bē! Bē! Bē!

4.aina. Baznīcā

Baznīcas ģērbkambaris. Mācītājs sēž pie galda un lasa Bībeli. Dzirdams kora dziedāts korālis.

KORIS:
kur manas acis skatās
stāv Dieva darbu brīnumi
tavs gods pār debesīm izplātās
tevis spīd tur daudzi spīdekļi

tu rasu dod tu valdi vēju
tu sūti lietus padebes
tu augļo zemīti un sēju
tu katram savu maizi nes

lai visi Dievam padodas!
kas lops tas Dievu nebēdās

Ienāk Dauka, bailīgi pieiet pie mācītāja un nobučo viņam roku.

MĀCĪTĀJS:
labi labi bērns
vai tev kāda vajadzība?

DAUKA:
vai tajā grāmatā patiesība?

MĀCĪTĀJS:
to grāmatu sauc par Bībeli
un tajā ir patiesība

DAUKA:
vai zeme ir apaļa tā kā lode?
vai viņa griežas ap sauli?
tu vari pateikt? tu zini?

MĀCĪTĀJS:
jā mans bērns
zeme ir apaļa un tā griežas ap sauli
vai tev tas izliekas brīnišķīgi?

DAUKA:
jā es zinu ka baznīckungs nemelo

MĀCĪTĀJS:
Dieva darbi ir vareni
viņš iespēj visu par ko mums ne jausmas nav
gan mēs neredzam kā tā griežas
bet tie kas gājuši augstās skolās
saprot to itin labi

DAUKA:
es gribu zināt kas ir aiz līkās strīpas
kur ūdens ar debesi saiet kopā
kailo patiesību es gribu atrast!
kas rakstīts tai grāmatā?

Mācītājs atver grāmatu. Telpa kļūst nereāla.

MĀCĪTĀJS:
Dievs radīja zemi un debesis
un sacīja: lai top gaisma
Dievs nosauca gaismu par dienu
un tumsu par nakti

Dievs sacīja: lai top velve ūdeņu vidū
lai ūdeņus šķir no ūdeņiem

Dievs nosauca velvi par debesīm
un tapa vakars un tapa rīts

Tad saplūda vienkopus ūdeņi
ka sausumu varēja redzēt
Dievs nosauca sausumu „Zeme”
bet ūdeņu krājumu – „Jūras”

Dievs ielika spīdekļus debess velvē
ūdeņos laida zivis un debesīs putnus
Dievs lika lai cilvēki valda
pār zivīm jūrā un putniem gaisā

Atgriežas realitāte.

MĀCĪTĀJS:
tagad man jāiet
lai Dievs tev stāv klāt

Mācītājs izvelk no kabatas sudraba rubli, iedod Daurkam un aiziet. Daurka pieiet pie Bībeles, grib to apskatīt. Ieskrien Māte.

MĀTE:
kā tu drīksti te nākt
mudīgi ejam projām
kauna tev nav nemaz!

DAUKA:
māt es iešu uz augstām skolām
tur var uzzināt patiesību

MĀTE:
kādas skolas un patiesība!
kur tu aiziesi manu puisīt
mājās nav ne kripatas gaļas
labi ja vasarā tiksīm pie kāda pavalga
kad paliks siltāks tad laidīsim tevi ganos

DAUKA:

es gribu lai atnāk Dievs
un visu paskaidro man
kur vakarā pazūd saule?
kas zvaigznes dedzina?
bez apmāna un bez dūsmām
lai runā ar mani Dievs

šauras ir manas kāpas
vārnu bērniem tur līgzdas
mežos un pļavās nav miera
vilku bērni tur skrien
man paliek jūra vien

OTRAIS CĒLIENS

5. aina. Ganos

Daurka upītē ķer vēžus. Parādās Meitenīte, kas dzied dziesmiņu.

MEITENĪTE:
Oft am Brunnen, wenn es dämmert,
Sieh man sie verzaubert stehen
Wasser schöpfen, wenn es dämmert.
Eimer auf und nieder gehen.
[Akas malā, kad jau krēslo./Viņa samulsušu seju/Ūdeni nāk smelt, kad krēslo./Spaiņi staigā augšup lejup. Georgs Trāklis, „Jaunā kalpone”, 1. Atdz. A.Aizpuriete]

MEITENĪTE:
ko tu dari?
kāpēc tu iebīdi upītē?

DAUKA:
es apguldīju govīs
un ķeru upītē vēžus

jo skolotājam augstajā skolā
ļoti garšo vēži
vai arī tev garšo vēži?

Dauka iedod meitenītei vēzi. Viņa aizskrien ar to dziedādama.

MEITENĪTE:

Silbern schaut ihr Bild im Spiegel
Fremd sie an im Zwielflichtscheine
Und verdämmert fahl im Spiegel
Und ihr graut vor seiner Reine.

[Viņas sudrabortais atspulgs/Spoguļstikla miglu kļiedē./Tumst, un arvien bālāks atspulgs./Pašas dzidrums viņu biedē.]

Meitenīte atgriežas ar ķeseli.

MEITENĪTE:

mamma papu taisīja lielas acis
guvernante sasita plaukstas
es arī bridīšu upē
vai tu domā – man bail?

Meitenīte iebrien upē, meklē vēžus.

DAUKA:

te nav dziļi un ūdens ir silts
es esmu jūrnīeks
kas man šī upele – nieks!
es esmu braucis ar laivu
es braucu pie patiesības
vai tu zini par patiesību?
tā ir veca un kaila kā Skudras Kača!

MEITENĪTE:

es vienu vasaru arī pie jūras dzīvoju
mēs mazgājāties ik dienu
mamma saka – patiesība ir jauka
es viņai vienmēr runāju patiesību

Meitenīte izrauj no ūdens roku, tai pieķēries liels vēzis.

MEITENĪTE:

vai kā sāp!

DAUKA:

to lietu viegli var glābt (*Piesteidzas Meitenītei un atbrīvo viņu no vēža.*)
ak tu kalmuks tāds
saspiedis itin zilu (*Pūš viņai pirkstiņu un glaudīdams apbrīno.*)
tik mazs un apaļš tev pirkstiņš
gandrīz vai cauri spīd
un nadziņš kā izdreijāts

Atskan spalga sievietes balss.

GUVERNANTE:

fui! fui!
preilenīt – fui!

Meitenīte satrūkstas. Parādās guvernante.

GUVERNANTE:

fui! fui!
preilenīt – fui!

MEITENĪTE:

tā ir guvernante!
man jāskrien! (*Paķer ķeseli un skrien pie guvernantes. Apstājas, atskatās uz Dauku, pamāj.*)

GUVERNANTE:

fui! fui!
mamma un papa jau gaida!

Guvernante pieskrien pie Meitenītes un izrauj viņu projām, kaut ko bārdamās un rādīdama uz Dauku. Dauka pavada Meitenīti ar skatienu, māj.

DAUKA:

patiesība ir jauka
patiesība ir skaista
kad tu atnāksi atkal
es parādīšu tev patiesību
es došu tev sauli zemi un zvaigznes

MEITENĪTE:

Die Reseden dort am Fenster
Und den bläulich hellen Himmel.
Manchmal trägt der Wind ans Fenster
Einer Glocke zag Gebimmel.

[Smaržo rezēdas aiz loga,/Debess lauki gaiši zili,/Draiskodamies vējš pie loga/Biklas zvanu skaņas cilā.]

Parādās Dauka ar meža zemeņu kārbu.

DAUKA:

es redzēju tevi un sirdī man palika priecīgi
it kā mīļa saulīte mirdzētu iekšā
saldas jo saldas zemenītes es atnesu tev

Dauka sniedz kārbu Meitenītei, bet viņa atsakās.

MEITENĪTE:

es nedrīkstu paņemt zemenītes
es nedrīkstu runāt ar tevi
es nedrīkstu domāt par tevi

MEITENĪTE:

es esmu baronese
es esmu baronese fon Šternfunkel
bet tu būsi mūžīgi tikai kalps

DAUKA:

nekā! nekad es nebūšu kalps
es izaugšu liels un braukšu pa tālu jūras ceļu
saulīte apdzisa
pārskrēja ziemeļa vējš
tik auksti tik auksti

GUVERNANTE (*parādās, smiedamās un dejodama*):

preilenīt! preilenīt!
mamma un papa jau gaida!

MEITENĪTE:

gubernante jau nāk!
man jābēg – ardievu!
man jāiet ar zirdziņu jāt!

Meitenīte pieskrien pie guvernantes, viņas abas aizdejo projām.

DAUKA:

ardievu ardievu mīļā saulīte!
jau atkal pārskrēja ziemeļa vējš

6. aina. Augstā skola

Augstā skola. Dauka ir atnācis pie skolotāja ar vēžiem, lai uzzinātu patiesību. Uzreiz jau nerealā telpa. Skolotājs viņam rāda globusus, debesu kartes, projekcijas u.t.t.

SKOLOTĀJS:

jo tājāk kāda lieta ir kas tek
jo mazāk liekas tecēt
kad lieta visai tāji iraid
tad klusu stāvot liekas

kad ziemas laikā silam cauri brauc
tad acīm liekas it kā koki skrietu
uz tādu vīzi arī zeme gaisā lido
bet liekas mums ka debess pulks mums apkārt skrien

vai zini kas ir zilā debess velve?
tu domā – ūdens ledus vai kāds biežums?
ak nē – tas ir vien tīrais gaiss

tas iraid bezgalīgi tīrs un liels

kā lode zeme gaisā līdinājas
un iraid cilvēki uz viņas otras puses arīdzan
kā viņi nenokrīt? bet kur būs viņiem iekrist?
vai debesis? vai pašam iekrist debesis nav bail?

Atgriežas realitāte.

DAUKA:
debess nevar iekrist
jo debess ir Dievs

SKOLOTĀJS:
bet varbūt ka Dieva nemaz nav?

DAUKA:
kā nu ne? kā tad nav?

SKOLOTĀJS:
vai tu to Dievu redzējis vaigā?

DAUKA:
neesmu gan
ko tad nu es
es jau neesmu no augstām skolām

SKOLOTĀJS:
es arī neesmu Dievu redzējis vaigā
un augstās skolās neviens
nav Dievu redzējis vaigā
zeme ar cilvēkiem lido apkārt pa gaisu
un nav nekur Dieva kas liktu pa gaisu skriet

(Tagad vai agrāk klasē ir sanākuši skolnieki, kas seko līdz sarunai.)

SKOLOTĀJS:
mūsu skolā citas gudrības māca
pasaki Ernest –
ko zini par melnajiem caurumiem?

SKOLNIEKS ERNESTS:
melnā cauruma robeža ir notikumu horizonts
to laiktelpā veido gaismas stari kas nenoliecas uz singularitāti
bet nevar iziet ārpus melnā cauruma robežām
un ir nolēmti mūžīgi balansēt uz melnā cauruma malas

SKOLNIEKI:
melnā cauruma robeža uzbrūk kā nāves ēna
ja divi melnie caurumi saplūds vienā
tad zemi un debesis ieraus tai caurumā iekšā
(pa vienam izsaucas)
sadursies!
saplūds!
pazudīs!
aiznesīs!
izkusīs!
neredzēs!
saplīsīs!
pazaudēs!

DAUKA (*šausmās bēg*):
glābiet glābiet no melnajiem caurumiem!
es iešu uz augstām skolām kauties ar tiem!
es lūgšu Dievam lai iesviež tos jūras dzelmē

Dievs neļautu apmānīt acis
viņš rādītu kas ir tā strīpa uz jūras
un katrs varētu redzēt skaidri
cik viss ir apaļš un liels (*aizskrien*)

SKOLOTĀJS:
cilvēks ir tikai nelga un tārps
kas krūmos un mežos lien

molekulas kā biljarda bumbiņas
pa zemi un debesīm skrien

7. aina. Mājas

*Daukas mājas. Agrs pavasaris.
Māte. Aizbildnis un Zvīnis dzer.*

MĀTE (*skatās pa logu*):

Dauka nāk!
skroderis beidzot palaidis viņu
nu beidzot būs amatu mācīties!
beidzot būs pelnītājs!

ZVĪNIS:

utis kaut viņš ir mācīties
dullajam dulla daba

Ienāk Dauka ar lielu tarbu uz pleca.

ZVĪNIS:

labā diena!

AIZBILDNIS:

labā diena!

DAUKA (*priecīgi*):

Skudras Kača iet pēc piena!

ZVĪNIS (*bargi*):

vai čakli klausīji skroderi?
vai iznāks no tevis kas noderīgs?

AIZBILDNIS:

noderīgs! noderīgs!
kad šis būs noderīgs?

DAUKA (*nostājas miera stājā*):

es čakli klausīju skroderi
es ārdīju svārkiem oderi
es ārdīju bikses un svārkus
es visu izārdīt māku

ZVĪNIS:

ir dullajam dulli vārdi!
ko tu te taisies ārdīt?
vai mācīties kādu darbu?
kas tev tai lielajā tarbā?

AIZBILDNIS:

prasām tev balsī skarbā:
kas tev tai lielajā tarbā?

DAUKA:

es māku pašūt apakšbikses
es pašuvu veselu kaudzi
tās valkā ciemā jau daudzi

Dauka izber tarbas saturu uz grīdas.

Zvīnis un Aizbildnis neuzticīgi tuvojas kaudzei, paceļ apakšbikses, apskata.

ZVĪNIS:

ja drēbe būs saķēzīta
tu neizbēgsi no soda...
nu skaties kaimiņ – kāds brīnums!
ir apakšbikses uz goda!

AIZBILDNIS:

jā jā ir labi tās pašūtas
tās labi man stāv un labi pas!

Zvīnis un Aizbildnis uzvelk kājās apakšbikses, no sākuma katrs vienas, pēc tam velk virsū vēl citas, priecājas un dejo.

MĀTE:

beigsies mums bēdas un mokas
amats būs beidzot tev rokā!
Dauka nu sēdēs mājās un šūs
Dauka tagad par skroderi būs!
mēs audīsim šūsīm un vērpsim
kā kungus mēs visus tērpsim

ZVĪNIS:

Dauka sēdēs mājās un šūs
par apakšbikšu ķeizaru kļūs!

DAUKA:

ekur liela lieta – apakšbikses!
tās pašūt katrs var kam acis pierē
labāk sūtiet mani uz augstām skolām
vai laidiet tālu jūras ceļu
(klusī) bikšu es nešūšu – netīk

AIZBILDNIS:

pašutis! pašutis! ko viņš tur muld!
kad noskrotēsīm tad tiks pie prāta
kur mans žagars! kur mana siksna!

ZVĪNIS:

puika tu gudrāks neesi tapis
dullajam dulla daba
kur mans žagars! kur mana siksna!

DAUKA (*kliedz*):

jums nebūs ne apakšbikšu ne laivas!
ne māju ne naudas ne darba!
atnāks jūra un apēdīs jūs
un iebāzīs savā tarbā! (*izskrien ārā*)

ZVĪNIS:

šodien galīgi spēka nav
nopērsim viņu rīt

AIZBILDNIS:

jā rīt jā rīt jā rīt

Atgriežas kopā ar Aizbildni pie dzeramā.

MĀTE (*baiļu priekšnojautās*):

manu puisīt nāc atpakaļ
manu puisīt nepērs tevi neviens
man priekš tevis ir gabaliņš kliņģera
manu puisīt kur tu skrien?

8. aina. Dauka pie jūras

DAUKA:

es tevi atkal redzu
pie tevis atkal nāku
caur spožu ledus vāku
es tevi sajūst sāku

zem mīļās saules stariem
es tevi saprast sāku
pār baltu putu vijņiem
pa tevi staigāt māku

zem debesīm un zvaigznēm
es savu ceļu sāku
pie lielās patiesības
nu reiz pavisam nāku

tu ņemsi manu sirdi
tu ņemsi manu prātu
un patiesības gaismā
tu stāvēsi man klātu

ESECUTUORI

Legni

Flauto I in C (muta in flauto Piccolo)
Flauto II in C
Flauto III in C
Oboe I
Oboe II
Oboe III (muta in corno inglese)
Clarinetto in B I
Clarinetto in B II
Clarinetto in B III (muta in clarinetto basso)
Fagotto I
Fagotto II (muta in contrafagotto)

Ottoni

Corno in F I
Corno in F II
Corno in F III
Corno in F IV
Tromba in B I
Tromba in B II
Tromba in B III
Trombone I
Trombone II
Tuba

Percussione (4 esecutori)

Timpani
Marimba
Vibrafono
Campanelli
Campane
Gran cassa
Tamburo militare
Tamburino
Triangolo
Flessatono
Bacchette di metallo sospese (wind chimes)
Piatto sospeso
Piatti (ordinari – medium)
Tam tam
Frusta
Blocchi de legno coreano (temple blocks)

Celesta

Arpa

Archi

Vni I divisi in 2
Vni II divisi in 2
V-le divisi in 2
V-celli divisi in 2
C-bsi divisi in 2 (a 4 e 5 archi)

PARTITURA IN C

PIEZĪMES / GENERAL NOTES

KOPUMĀ / COMMON

- Alterācijas zīmes attiecas uz katru konkrēto noti izņemot salīgotas notis. Ja pirms sekojošās skaņas nav ne alterācijas atsaukuma zīmes ne alterācijas, alterācija tiek atsaukta jebkurā gadījumā.

Alteration signs refer to each pitch. If there is no call-back sign after the alteration, the alteration is called back in every case (that does not refer to breaklined and tied pitches)

- Visas akcentācijas zīmes nozīmē asu skaņas sākuma akcentāciju. Ja akcentēta tiek pēdējā skaņa skaņu salīgojumā, tiek asi akcentēts pats skaņas nobeigums.

All the accents mean sharp accent on the beginning of sound. If an accent is put on the last sound in a tied pith, the very end of the sound is accented.

PŪŠAMINSTRUMENTI / WIND INSTRUMENTS

- gaisa plūsmas pūšana caur instrumentu ar izelpu, ar vienlaicīgu strauju vārstu klabināšanu sekojot dotajām dinamiskajām norādēm. Līdzīgi vēja plūsmai

blowing air by breathing out through the instrument together with simultaneous tremolo of the valves according to set dynamic notes. Similar to wind blowing.

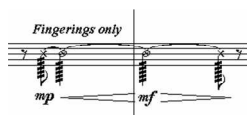
- tas pats tikai ar ieelpu
- the same, just by breathing in

- tikai gaisa plūsma ieelpā bez vārstu kustināšanas
- just blowing air by breathing in without tremolo of the valves

- tikai gaisa plūsma izelpā bez vārstu kustināšanas
- just blowing air by breathing out without tremolo of the valves

- tikai vārstu klabināšana, sekojot dotajām dinamiskajām norādēm
- just noise of tremolo of the valves according to set dynamic notes.

Con sord.

- Metāla pūšaminstrumenti lieto parastās surdīnes (mežragi, trompetes), metāliskās un wah-wah (trompetes) surdīnes
- Brass winds are using stright mutes (french horns, trumpets), metallic and wah – wah mutes (trumpets)

SITAMINSTRUMENTI / PERCUSSION

scratch with metallic stick

- tamtama vai šķīvja centrālās daļas vai korpusa malas skrāpēšana ar metāla kociņu (piemēram. trijstūra kociņu) sekojot norādītajai dinamikai.

scratching the side and central part of tamtam or suspended cymbal with a metallic stick (triangle stick, for example), according to set dynamic notes

Timpani

- skaņdarba izmantojami 3 vai 4 timpāni, atkarībā no izvietojuma specifikas un skaņošanas ērtības

- there are 3 or 4 kettles of timpani used in the piece according to comfort of tuning and staging circumstances

MALLETS AND BEATERS FOR PERCUSSION VĀLĪTES UN SPĒLES PAŅĒMIENI SITAMINSTRUMENTIEM

- cieta vāļīte / hard mallet

- vidēji mīksta vāļīte / medium soft mallet

- mīksta vāļīte / soft mallet

- maza, cieta vāle / small hard beater

- maza, mīksta vāle / small soft beater

- liela, cieta vāle / big hard beater

- liela, vidēji cieta vāle / big, medium hard beater

- liela, mīksta vāle / big soft beater

- koka āmurs / wooden hammer

- metāla stienītis, kociņš / metallic stick

- metāla slotiņa / metallic brush

- bungu kociņi / drumsticks

- spēle ar rokām. Ja apzīmējums atrodas pēc skaņas (šķīvji u.c.), ar to apzīmē skaņas slāpēšanu ar roku. /

playing by hand. If this sign appears after the sound (*piatti sospesi* etc.) it means muting of sound by hand

SITAMINSTRUMENTU PROVIZORISKS SADALĪJUMS AINĀS STARP SPĒLĒTĀJIEM

Aina	Esecutore I	Esecutore II	Esecutore III	Esecutore IV
1.	Timpani Bacchette di metallo sospese (wind chimes)	Marimba Gran cassa	Campanelli Piatto sospeso	Vibrafono Piatto sospeso (2) Tam - tam
2.	Timpani Triangolo Flessatono (2)	Marimba Gran cassa Frusta (2)	Campanelli Piatto sospeso Tamburo militare Flessatono	Vibrafono Campane Gran cassa (2) Piatto sospeso (2) Frusta Flessatono (3)
3.	Timpani Triangolo Frusta	Campane Vibrafono Marimba Campanelli (2) Piatti	Campanelli Piatto sospeso Campane (2) Tamburo militare	Gran cassa Piatto sospeso (2) Triangolo (2)
4.	Timpani Triangolo	Marimba Vibrafono Gran cassa	Vibrafono (2) Campanelli Tam - tam	Piatto sospeso Bacchette di metallo sospese (wind chimes)
5.	Triangolo	Marimba Blocchi de legno coreano (temple blocks) (2) Campanelli (2) Vibrafono	Blocchi de legno coreano (temple blocks) Campanelli Tamburo militare (2)	Piatto sospeso Tamburo militare Tam - tam
6.	Timpani Triangolo (2)	Gran cassa Tam – tam Piatto sospeso (2)	Campane Tamburo militare Piatto sospeso	Piatto sospeso Triangolo Marimba Tamburo militare (2)
7.	Timpani Triangolo Piatto sospeso (2) Tamburino (2)	Marimba Tam – tam Piatto sospeso Blocchi de legno coreano (temple blocks) (2) Triangolo (2)	Campane Blocchi de legno coreano (temple blocks) Piatto sospeso (4)	Gran cassa Piatto sospeso (3) Tamburino Tam – tam (2) Piatti
8.	Timpani Tam – tam (2)	Marimba Vibrafono Blocchi de legno coreano (temple blocks) Piatti Gran cassa	Campanelli Campane Tamburo militare Piatto sospeso	Piatto sospeso (2) Tam – tam Gran cassa (2)